

Mara Zalytė

MARGARITA

2 dalių kamerinė pjesė

(Goethes FAUSTO motyvais)

Veikėjai:

MARGARITA apie 40 metų

ADVOKATAS apie 25 metus

KALĖJIMO TARNAUTOJAS nenusakomo amžiaus

I dalis

Pirmadienis

Veriasi uždanga, už jos – dar viena, tolumoje vos galima išžiūrėti moters figūrą ir besisukantį ratelį. Skamba fragmentas iš F. Šuberto dainos (vokiečių kalba) „Margarita prie ratelio“. Atsivėrus antrajai uždangai, paaiškėja, kad tai, kas sukasi, nėra tradicinis verpimo ratelis, o dviratis treniruoklis, kurį mina Margarita. Tai kalėjimo kamera su aukštu, siauru langeliu ir tvirtai užšautom durim. Matyti ir kavos aparatas, lentyna su daugybe knygų. Sužvanga raktai, girdėti beldimas į duris, ir įeina Advokatas.

MARGARITA. Dėkoju. Ten, kur visuomet, padėkit.

Kas dar?

ADVOKATAS. Ši kamera nustebino mane.

MARGARITA (nulipa nuo treniruoklio).

O, aš labai atsiprašau, maniau...

Maniau, kad prižiūrėtojas atėjo...

Ir atnešė pietus kaip visada.

ADVOKATAS. Tai, ką aš čia matau, ne taip dažnai kituos kalėjimuos gali matyti.

MARGARITA. Už tai dėkot reikėtų užsieniečiams.

Humanitarinei pagalbai, fondams...

Kai čia buvau aš atvežta, radau tiktai šiaudų krūvelę savo guoliui.

ADVOKATAS. Aš pasakyčiau, – šičia net jauku...

MARGARITA. Kai visą amžių kameroj praleidi, ji ir nenorom gali tapt namais.

ADVOKATAS. Atleiskit... Labą dieną, gerbiamoji.

MARGARITA. Sveiki! Bet ko jūs norit iš manęs?

Aš prie svečių nesu pripratus.

ADVOKATAS. Tegu bus leista man prisistatyt.

Esu aš jūsų Advokatas.

Man pavesta jus gint teisme.

MARGARITA. Teisme? Atleiskite, kokiam teisme?

Juk mano teismas jau seniai įvyko!
ADVOKATAS. Taip, aplinkybės jūsų ypatingos.
Man patikėta gan sena byla.
Bet, matote, šiais pertvarkos laikais,
kurie neaplenkė ir mūsų krašto,
byla šitais ilgais chaoso metais –
kalbėsime atvirai – už spintos buvo
tiesiogine prasme – užkritus...
Atrodo, kad pradės valstybė tvarką
įvedinėti. Na, bent jau pradės.
Nors galima norėti ir daugiau.
MARGARITA. Bet ko jūs norit iš manęs?
ADVOKATAS. Trumpiau pasakius, paaiškėjo, kad...
Kad šios bylos nenagrinęjo teismas.
Taip, jūsų atvejis nėra eilinis.
Bet jis dabar – dienotvarkėje vėl.
Byla sunki – tiesiogine prasme.
O gal ir netiesiogine. Galbūt.
Tas jūsų aplankė toks lengvutis.
Bet viskas peržiūrėta bus iš naujo.
Ir teismas bausmę jums paskirs.
MARGARITA. Manęs jūs gąsdinti atėjot.
ADVOKATAS. Na, taip, tiktai...
MARGARITA. Ir mano drumst ramybę.
ADVOKATAS. Ramybę?
MARGARITA. Taip. Ramybę. Kaip sunku
ją buvo rasti man per tuos metus.
Bet argi aš kalėjime nesu
ir ar bausmės neatlieku?
Ar ne bausmė – kalėjimas iki gyvos galvos?
Kodėl ketvirtį amžiaus aš įkalinta esu?
Ko gero, jums ne ką daugiau, o tai...
O tai – šioks toks amželis, jūs suprantat.
Aš – kalinė esu.
Aš nuteista.
ADVOKATAS. Jūs, ponija, klystate.
Tik jums atrodo taip. Ir vien tik jums.
Bet teismo logika visai kita.
Lig šiol juridiškai tik sulaikyta buvot.
MARGARITA. Ketvirtį amžiaus sulaikyta?
ADVOKATAS. Nors aš neatsakau už šitą klaidą,
tačiau, tikėkite, apgailestauju,
kad atsitiko būtent taip.
Dar kartą, ponija, noriu jums pabrėžti, –
didžiulės permainos šaly įvyko...

MARGARITA. Skaitau aš spaudą, radijo klausaus.

ADVOKATAS. Byla jūsiškė buvo pasiklydus.

Išnagrinėt ją reikia iki galo.

Jums kaltinimas pagaliau iškeltas.

Todėl aš čia esu, todėl valstybė

paskyrė jūsų būt advokatu.

MARGARITA. Tai kliedesiai...

Matyt, man maišos protas.

ADVOKATAS. Bet psichopatologas to neteigia.

Tiesa, kadaise esą jūs turėjot

su psichika problemų kažkokių.

Bent jau pačioj pradžioj.

Jums šoko būseną tada nustatė, –

po to, kas atsitiko su jumis.

Ir trumpalaikį nervų sutrikimą.

Naujausia diagnozė – normali.

MARGARITA. Deja, tuo patikėti man sunku.

Nebūna taip. O kaipgi senatis?

ADVOKATAS. Jums tai netaikoma – deja, deja...

Nes, ponias, esate padarius

per daug siaubingus nusikaltimus.

MARGARITA. Pranykite, pranykite, vaiduokli!

ADVOKATAS. To padaryti negaliu.

To padaryti pareigos neleidžia,

už tai valstybė mūsų moka man

kad ir nedidelę, bet – algą.

Esu išstudijavęs jūsų bylą,

ir prieštaravimų čia daug radau.

Tikiuosi, savo labai jūs pati

padėsit išsiaiškint man kai ką.

Teks prisiminti keletą detalių.

MARGARITA. Tai štai kur pakastas šuva!

Vadinasi, jūs trokštate detalių!

Gal jūs rašytojas?

Gal žurnalistas?

Detalių trokšta jie

kaip kaulų šuo.

Negausit, pone, to gardaus kąsnelio.

Aš viską jau seniausiais pamiršau.

ADVOKATAS. Atsisakyti galit advokato,

bet aš tikiuosi, kad nujaučiat,

jog prokuroras reikalauja

aukščiausią bausmę jums paskirt,

kitaip pasakius – mirtį.

Mirties bausmė pasaulyje neatšaukta.

MARGARITA. Išeikite.
ADVOKATAS. O jūs dar pamąstykit.
Nes aš matau, kad nepalūžot,
kad tebetrokštate gyvent...
Kas per knyga,
kurią čia studijuojat?
MARGARITA. Žodynas.
ADVOKATAS. Mokotės kitų kalbų?
MARGARITA. Ne. Stengiuos savo nepamiršti.
Ar žinot, kas yra pamėnai?
Preikšas?
Pabasta?
ADVOKATAS. –
MARGARITA. Paviržis?
Palvas?
ADVOKATAS. –
MARGARITA. Pavainikis.
ADVOKATAS. O, tą žinau! – Nesantuokinis vaikas.
Bet baigsim šį žaidimą pagaliau.
Čia atėjau ne šiaip praleisti laiką.
Be to, jūs turit jo nedaug.
Ir dar: į savo bylą tebežiūrit
jūs nepakankamai rimtai.
Procesas teismo jau pradėtas.
Oficialų kaltinimą prokuroras
palaiko, reikalaujamas mirties bausmės.
MARGARITA. Kaip keista, kad kažkas kažkur dar trokšta
manos mirties. Vadinasi, tikrai
kažkas apie mane tebegalvoja.
Kaip gera tai suvokt!.. O kur, mirtie,
tiek metų dalį nuo manęs slėpei?
ADVOKATAS. Be darbo ji nebuvo niekada.
MARGARITA. Dabar numirt? Tuomet tikrai aš troškau,
tačiau dabar?.. Kai aš kitu žmogum tapau.
Dabar numirti? Ne, tik ne dabar!
Tik ne dabar, tik ne dabar...

*(Tai susitaikymas su situacija.
Abu atsisėda ilgam pokalbiui.)*

ADVOKATAS. Byloj svarbiausi mums trys epizodai.
Pirmasis – motiną nunuodijot.
Antrasis – nuskandinot savo vaiką.
Jūs kaltinama ir kaip bendrakaltė
dėl to, kad jūsų brolis žuvo.

Ir nepamirškite – aš gynėjas jūsų.
Jūs turite manim pasitikėti.
Pirmasis šio nusikaltimo epizodas.
Vadinas, motinai įpylėte nuodų.
Jūs jos neapkentėte. Už ką?
MARGARITA. Aš jos neapkenčiau? Savos motušės?
Aš savo motinos neapkenčiau?
Ką jūs čia malate! Aš ją mylėjau.
Prašau mane ramybėje palikti!
Aš viską jau seniausiai pamiršau.
O jūs, matau, mutes kankinti mėgote.
Vaikystėj korėt katinus, tiesa?
Galų gale – išteisinta esu!
Tai pirma, ką žinoti jums reikėtų.
Išgelbėta! Išgelbėta esu!
ADVOKATAS. Kas jums tai sakė?
MARGARITA. Balsas.
ADVOKATAS. Kas per balsas?
MARGARITA. Tas balsas iš dangaus man suskambėjo.
Taip, iš dangaus girdėjau šitą balsą,
ir aš visa esybe pajutau:
išgelbėta, išgelbėta esu!
ADVOKATAS. Na, Margarita... Leiskit jus vadinti
vardu. Išprusus moteris juk esat.
Matau gausybę knygų aš pas jus.
Jei jūs visas jas dar ir skaitėt...
MARGARITA. Vien butaforija jas laikot?
ADVOKATAS. Jūs turite suprasti pagaliau, –
ne argumentas balsas kažki koks!
Na taip, tai buvo trumpalaikis šokas,
kurį jums konstatavo daktarai!
Šį mūsų dialogo fragmentėlį
aš privalau išbraukti, nes teismo salėj
sukels tik šypsniį šitoks teiginys.
MARGARITA. Tai buvo Dievo balsas, patikėkit.
Bet jūs... Ko gero, esat ateistas.
ADVOKATAS. O ne. Bet šiuolaikiniame teisme
sunku kaip liudininko Dievo šauktis.
Nebent tą balsą būtumėt įrašius
į juostą, ir tada mes teismo salėj
galėtume paleist.
MARGARITA. Bet tai – patyčios!..
ADVOKATAS. Galbūt. Atleiskite. Jei netgi balsas
į juostą būtų įrašytas,
ar kas patvirtinti galėtų,

kad Dievas jums prabilo tuo balsu?
Ne paslaptis: atskirt nuo Dievo velnią
šiandieną gan sunkus uždavinys.
MARGARITA. Bet jeigu būtumėt jūs tai girdėjęs...
ADVOKATAS. Aš negirdėjau. Šičia dedam tašką!
Aš vėl prie reikalo grįžtu. Ir klausiu:
jūs motinos neapkentėt? Už ką?
MARGARITA. Aš ją mylėjau...
ADVOKATAS. Bet pasąmonėj... Už ką?
Kaip suprantu, ir Froidą studijavot...
Aš pasistengsiu jums kai ką primint, –
gal neapykantos motyvas paaiškės.
(skaito)

*Nors ir nedidelis tas ūkis mūsų,
Bet juk ir čia daug reikia triūso.
Nelaikome tarnaitės, aš turiu tvarkyti.
Aš verdu, šluoju, siūnu iki vėlumos,
O mano mylima mamytė
Tik idealią tvarką vertina namuos.**

Jus žemindavo motina ir išnaudojo?
Šalta, šiurkšti, valdinga buvo?
MARGARITA. Ne, ne. Mylėdama ji viską darė.
Visur ji tiesė švelnią, šiltą ranką –
kad visad staltiesė švarutė būtų,
kad vazoje kvepėtų gražios gėlės,
kad ant takų smiltis spindėtų.
Darbšti tarytum skruzdėlytė zujo,
sulinkus, sunkią naštą nešdama.
Ji mokė, kai dar vaikas aš buvau,
kad moters rankomis Dievulis
palaimą neša į namus.
ADVOKATAS. Ak, koks stiprus stereotipas!
Jūs esat moteris, aš suprantu...
Atleiskite, bet sąvoka „palaima“
mažiausiai siejas su jumis.
MARGARITA. Miela motule! Tavo džiaugsmas, ramstis
buvau visur ir visada. Manim
tu didžiavais ir saugojai lyg savo akį...
ADVOKATAS. Bet ta sava akis, kaip kad jūs sakot,
nunuodijo motulę – ar ne taip?
MARGARITA. Kokia jinai silpna, bejėgė buvo!
Sesutė gimė, vos tėvelis mirė.

* Kursyvu surinkti tekstai yra Goethes „Fausto“ fragmentai.

Mamytė daug tada kančių patyrė.

Tuomet jinai gulėjo paslika,

Labai iš lėto traukėsi liga.

Net ir minties nebegalėjo būti,

Kad ji pati maitins vaikutį,

Pati sėdėjau aš prie jos kas dieną,

Ji gėrė vandeniu atskiestą pieną.

Ant mano rankų besisupdama,

Užaugo ji žvitri, linksma.

Tada – virtuvė, dar į turgų sulakstyti,

Žodžiu, darbų – ir galo nematyti.

ADVOKATAS. Taip, taip. Ar kartais neketinot
nuo rėksnio mažojo išsivaduoti?

Tasai vaikutis numirė, ar ne?

MARGARITA. Kaip galit taip galvot!..

ADVOKATAS. *Bet juk mažylis, ta našta, užgeso...*

MARGARITA. *Broliuukas tapo kareiviu, sesutės nebėra.*

Kaip gera buvo šokinėt apie šį vaiką.

Juo rūpinčiaus ir vėl, esu tikra –

Jis buvo toks meilus...

ADVOKATAS. Beveik kaip jūsų, ar ne taip?

MARGARITA. Beveik.

ADVOKATAS. Beveik kaip tas, kurį prigirdėt?

MARGARITA. –

ADVOKATAS. Bet apie tai kalbėsime vėliau.

Mums dar su motina daug kas neaišku.

Ji prislėgė jus per sunkia našta –

namais, sesyte ir pačia savim – ligone.

Jums buvo keturiolika suėję.

Tai buvo per sunku jums, ir todėl...

MARGARITA. Nutilkite!

Kas davė teisę taip kalbėti!

ADVOKATAS. Valstybė. Jos esu paskirtas jus...

MARGARITA. Kankint?

ADVOKATAS. ... ne, ginti jus, jei tai pavyks.

Kad tai galėčiau padaryti,

suprasti jūsų elgesį turiu.

Tiktai suprast, man tai svarbiausia.

MARGARITA. Ak, taip, bandysite mane suprasti.

Jūs diplomatas esate, tiesa?

ADVOKATAS. Matau, jūs mėgstat vaidmenis dalinti.

Čia vien tik advokatas aš esu.

Atsimenate gražiąją dėžutę,

kuri staiga, tarsi iš niekur,

tada išdygo jūsų namuose?

MARGARITA, (atsimena dėžutę)
*O Dieve, kaip gražu! Aš lyg sapne.
To dar neteko man regėt!
Tom brangenybėm tik kokia ponija
Vien per šventes galėtų sušvytėt.
Ar tiks man grandinėlė dyvina?
Kieno gi toji dovana?*

ADVOKATAS. Bet motina juk atima dėžutę.
Per prievartą! Iškart! Ir neša
ją ponui kunigui nedelsdama.

Kaip neteisinga! Kaip skaudu, ar ne!
MARGARITA. O ne! Tebuvo baimė ją apėmus.

Ak, motina! Papuošalai, ji manė,
užtrauks nelaimę man, ir ji pasakė:
„Ją Dievo motinai, mieloji Gretchen, –
Švenčiausiajai Mergelei paaukokim –
mieloji Gretchen, šitaip bus geriau“.

ADVOKATAS. Beje, už klausimą atleiskit, Gretchen.
Jis asmeniškias, bet byloj svarbus.
Ar buvot tuo metu skaisti?

MARGARITA. Prašyčiau šiuo vardu nebevadinti!
Aš nebe Gretchen. Aš – Margarita.

ADVOKATAS. Gerai. Sakykit, Margarita,
ar buvot tuo metu skaisti?

MARGARITA. Man buvo keturiolika suėję.
Apie mėnesines šį tą žinojau.

Drovėjaus, motinai to nesakiau,
Tiktai kaimynei Martai. Juokės ji:
Taip, Gretchen, jau yra: štai vyrams lemta
po mūsų nukraujuot, o mums –
mums, moteriškėms – visą amžių.
Ar pasiruošus mūšiu? – klausė ji.

Ar aš buvau skaisti? O, taip. Buvau juk vaikas!

ADVOKATAS. Na, ir tada tarytum mažas vaikas,
kuris kaip mat užsidega nuo pykčio
dėl atimto daikčiuko,
ir tada...

MARGARITA. Ne, taip nebuvo... Kaip jūs drįstat!..

ADVOKATAS. Nužudymo motyvo aš vis ieškau.

Sunki vaikystė, priespauda beribė,
tokia sunki našta iš pat mažens,
ir nuosavybė atimta – juk tai
nusikaltimą gali provokuoti.

Be to, gal net ir teismą sugraudint.

MARGARITA. Jūs sakot – su-grau-dint?

Kaip tai šlykštu!

ADVOKATAS. Ne, ponija, šlykštūs tik nusikaltimai,
kuriuos padarėt jūs. Tik jie, tik jie!

Šios sukrečiančios žmogžudystės!

Man, ledi, jūsų scenos įkyrėjo.

Tai pagaliau – dėl ko jūs motiną nužudėt?

Išdėstykit! Man reikia dirbt!

Šis teismas gali būti išskirtinis

karjerai mano. Tad ir plėšaus čia.

MARGARITA. Ar esate kada mylėjęs?

Na, tarkim, motiną ar dar ką nors...

ADVOKATAS. Jums aš neprivalau atsakinėti!

Esu. Ir nuotaką turiu. Tačiau

čia klausimus pateikinėju aš!

Palikit mano motiną ramybėj.

Tai kokio velnio savo motinai,

brangiausiam žmogui šiam pasauly,

įpylėt vieną vakarą nuodų?!

MARGARITA. Ar aš tai padariau?

Iš tikro aš.

Tris lašiukus iš mažo buteliuko

virpėdama įpyliau į puodelį.

Iš jo kas vakarą miela motušė

arbatą ramunėlių mėgo gert prieš miegą.

Kad kietesniu miegu užmigtu,

kad nepabustų netikėtai...

ADVOKATAS. Stop!

Atsiprašau –

kad kietesniu miegu užmigtu?

Kad nepabustų netikėtai?

Jūs norit pasakyt – kad būtų taip teisme –

nužudėt ją be išankstinių kėslių?

MARGARITA. Jūs netikit?

ADVOKATAS. Tikiu ar ne – esmės nekeičia.

Bet koziris tai būtų gynime.

Jūs kaltinama tyčine žmogžudyste.

O jūsų teiginiai daug ką pakeisti gali.

Sakykite, kur tuos nuodus jūs gavot?

Turbūt ne vaistinėj kur nors už kampo?

Planelį šitą korpėte ilgai?

MARGARITA. Bet aš maniau, kad tai tik migdomieji.

ADVOKATAS. Juos jūsų motina dažnai vartojo?

Kaip antidepresantus gėrė, taip?

MARGARITA. Tokių dalykų motina net nepažino.

Taip, kaip ir aš.

ADVOKATAS. Kur jūs juos gavot?

Kas juos davė?

MARGARITA. Jūs mano žaizdą ryžotės atverti?

Ar nebijosite pažvelgti į ją?

ADVOKATAS. Manęs nedrąsinkite.

Jums reikės drąsos.

MARGARITA. Jis, Heinrichas, nuodus padėjo gauti.

ADVOKATAS. Koks Heinrichas? Taip Faustą jūs vadinat?

Toks vardas figūruoja byloje.

Bet jis jau mirė.

Jums tai tik į naudą.

Šį tą galėsime suverst ant jo pečių.

MARGARITA. Kaip? Heinrichas manasis mirė?

Tas užmojis, jėga, liepsna užgeso?

Tas karštas kūnas, įkarštis, aistra?

Kodėl turiu jums aš patikėti?

Kas iš tikrųjų esat? Ko jūs norit?

ADVOKATAS. Paguoda mano bus gana menkutė,

bet vis dėlto. Manau, jam daug geriau,

kad jis jau aname pasauly. Šiame

jo irgi lauktų teismas.

MARGARITA. Bet buteliuką paėmiau pati.

Ne jis, o aš įpyliau vaistus tuos!

ADVOKATAS. Pamanėte, kad jie tiktai užmigdo?

Kaip matom, Faustas,

bent jau iki šiolei,

su jūsų užmačiomis buvo nesusijęs.

O štai mes rankoj turim naują giją.

Tai Faustas skatino jus veikti!

Jisai organizavo. Aš pabrėžiu tai!

Ką jis prieš jūsų motiną turėjo?

MARGARITA. Jisai mane mylėjo.

ADVOKATAS. –

MARGARITA. *Nejaugi niekad*

Aš prie tavos krūtinės nepriglusiu,

Nejau nesusilies ir sielos mūsų?

ADVOKATAS. Ir kūnai – ar jis to nesakė?

MARGARITA. *Ak, jei būčiau aš viena namuos,*

Aš neužsaučiau savo durų,

Bet juk labai bijau mamos.

ADVOKATAS.

Taip. Viena vertus – daug blogiau, nei aš maniau.

Dabar nužudymo motyvas aiškus.

Koksai primityvus! Kad motina ekstazės,

kad jūsų lovų girgždant negirdėtų,

kad jūs galėtumėt mylėtis –
turėjo mirt! O kita vertus,
šita niekšybė – tik neatsargumas.

MARGARITA, (prisimindama)

Mielasis, kai tiktai tave regiu,

Nebegaliu aš atitraukt akių.

ADVOKATAS. *Tai aklas paklusnumas.*

Ir tik tiek.

MARGARITA. Tik tiek?

ADVOKATAS. Šį pirmą kaltinimo punktą
be vargo sugebėsiu aš atmesti.

Mums, Margarita, sekas, bet dabar

aš nenorėčiau jums vilties įžiebtį –

dar, atsiminkit, mūsų laukia

bausmių skaičiavimo procedūra.

Bet čia problemų jau nebematau.

Ar nepaskolinsit žodyno iki ryto?

Tie žodžiai lyg iš svetimos kalbos...

Pamėnai. Palvas. Preikšas. Pabasta.

Mane šie žodžiai smarkiai intriguoja.

MARGARITA. Na ką jūs. Tai juk inventorius.

Aš negaliu. Be to, nenoriu.

Ir apskritai – keliaukit po velnių!

Aš klydau, prasidėjus su jumis.

ADVOKATAS. Kodėl? Mes padirbėjome gerai.

Ryt tuo pačiu metu ir vėl pratęsim.

O jūs teisi – imt negaliu žodyno.

Aš aiškinsiuos, kas buvo šitas Faustas.

Iki rytojaus!

MARGARITA. Kuo greičiau išeikit!

(Palydėtas durų girgždesio, išeina)

MARGARITA. Motule, ne iš karto supratau,

kad tu jau niekada nebenubusi.

Tebebuvau dar meilės alpuly.

Jis buvo ką tiktai išėjęs. Aušo.

Aš išteptą paklodę puoliau slėpt,

džiaugiausi, kad nesikeli ilgai.

Kitu metu tu jau seniausiai būtum

užkūrus plytą kaip kiekvieną rytą,

virtuvėje krebždėjus lyg pelytė.

Ak, mano mylima motule!

Aš į tave sustingusią žiūrėjau

ir niekaip negalėjau rasti žodžių.

Aš į tave nuvytusią žiūrėjau,

kol mano sąmonėj sukilo žodžiai –

du žodžiai – „žmogžudystė ir mirtis“.
Tačiau many triumfavo kraujas,
skleidžiausi ir žydėjau aš.
Mirtis, kaltė lyg kliedesys atrodė,
išnyrantis trumpam iš meilės sapno.
Kai tu, motule, jau buvai karste,
jį ramunėlėmis išklojo Marta.
Ak! Žiedlapius nuo jų aš skyniau.
Man rankos prakaitavo. Aš virpėjau.
Ir „myli ar nemyli“ vis kartočiau.
Ir visą laiką man išėjo – myli!
Iš džiaugsmo aš raudojau, ir kai Marta
jėjusi į kambarį pamatė,
kaip žiedus skainioju be atvangos,
tik viena pagalvojo: vargšė Gretchen –
ko gero, bus pamišusi iš skausmo.
Bet ne! Pamišus aš buvau iš meilės!
Aš apie jį galvojau ir girdėjau
jo nuostabius žodžius.
Prisiminiau jo glamones, tirpau...
Tu ten viena gulėjai. Aš buvau
tave palikusi ir atsimitus.
Ir atsiskyrus. Ir tave išdavus.
Aš, Gretchen, ta, kuria taip didžiavaisi
ir švelniai vadinai akies vyzdžiu.
Ir visa tai – už vieną meilės naktį...
Aš žmogžudė. Ir net prie tavo kapo
aš negirdėjau nieko, kunigo taip pat.
Girdėjau vien tik savo jauną kraują.
Jis buvo virtęs degančiu kriokliu.
Ir saldūs tvinksniai papildėjį svaigino.
Mane viliojo naujos meilės naktys.
Tave aš išdaviau, motule, taip.
Esu aš prakeikta, aš prakeikta.

Antradienis

(Ten pat kitą dieną)

ADVOKATAS. Tai labai rytą!

Kaip miegojot?

MARGARITA. –

ADVOKATAS. Ak, tas pavasaris! Vis neateina!

Vėl šlapios kojos... Na ir taip kasdien.

MARGARITA. –

ADVOKATAS. Hm... Atrandu jus tam pačiam kampe.

Atrodo, kad visai nepajudėjot.
Bet mes privalome judėt į priekį.
Prašyčiau, ponია, neigti kuo mažiau...
Tad – be apylankų, išsyk prie darbo.
Vadinasi, antrasis epizodas: vaikas.
Ar jaučiatės gerai? Galiu pašaukt...
MARGARITA. Ką, budelį?
ADVOKATAS. Ne, daktarą, jei reikia.
O jūs, matau, ironizuoti mokat.
MARGARITA. O man visai vis tiek.
Aš noriu mirti.
ADVOKATAS. Galbūt teisėjas šitą galimybę
gan greit suteiks. Bet aš darysiu viską,
kad teismas jus išteisinti galėtų.
MARGARITA. Man to nereikia.
ADVOKATAS. Jums – jums gal ir ne.
Bet aš tai būtinai turiu pasiekti.
Kiekvienas advokatas turi tikslą
laimėti net beviltiškus teismus.
Man jūsų atvejis – puikiausia proga.
MARGARITA. Jumis bjauriuosi, ar suprantat?
ADVOKATAS. Truputį skaudinat mane. O gaila.
Juk aš čia dirbu savo darbą.
Prie antro pereisime epizodo.
Jūs kaltinama, kad nužudėt vaiką.
Beje, čionai nepasakyta niekur,
kas, ar berniukas, ar mergaitė buvo
tas jūsų kūno vaisius.
MARGARITA. Berniukas.
ADVOKATAS. Aš pasižymėsiu.
Tai reikalo esmės, žinia, nekeičia.
Iš mūsų pokalbių jau supratau,
kad galimas jo tėvas buvo Faustas.
MARGARITA. Kaip – galimas? Tik Heinrichas, tik jis.
ADVOKATAS. Jūs tuo tikra?
MARGARITA. Nesuprantu aš jūsų.
ADVOKATAS. Kas vieną kartą nusidėjo, gali
ir antrą kartą nusidėt.
Šiame pasaulyje ne vienas liūnas.
MARGARITA. Matau, mane jūs laikote padraika.
ADVOKATAS. O tas antrasis irgi buvo
meilužis jūsų – taip?
MARGARITA. Koks dar antrasis?
ADVOKATAS. Deja, apie šį asmenį neturim
jokių svarbių mums duomenų.

Gal jūs pati man galite pasakyti
ką nors ir apie antrąjį gerbėją?
MARGARITA. Bet apie ką jūs čia vis kalbat?
Aš jokio antro nežinau. Aš vieną,
kartoju, vieną vyrą pažinau.
Tai buvo Heinrichas.
ADVOKATAS. Gerai,
sakykim, vaiko tėvas buvo Faustas.
Jis rūpinosi juo? Ar pripažino
tą sielą jūsų įsčiose kaip savą?
MARGARITA. Tačiau tik vieną naktį, vieną naktį!
Daugiau aš niekad jo nesutikau.
ADVOKATAS. Palaukite! Jus pagavau meluojant!
Byloj juk aiškiai pasakytą: Faustas
tiesiog neįtikėtina būdu –
neįtikėtina – ten pažymėta,
pas jus vienutėn buvo įsibrovęs.
Aš perskaitysiu vėl. Atleiskit.
Neįtikėtini dalykai dedas!
Čia pasakytą: vieną naktį sargus
kažkas nugirdė, pavogė raktus,
ir Faustas kameroje jus aplankė.
Ji tuo metu visai kitaip atrodė.
Gyvenimas į gera keitės,
tai net kalėjime matyti.
Ar galite patvirtinti šį faktą?
MARGARITA. Kad keitėsi gyvenimas į gera?
ADVOKATAS. Kad susitikote su Faustu, ponija!
MARGARITA. Ne! Taip. Ne! Taip.
Buvau aš lyg apsvaigus.
Ar čia jis lankėsi? Taip, lankėsi,
išgelbėti norėjo, išsivežt.
ADVOKATAS. Neišnaudojote šios galimybės.
Taip, taip... Tas faktas – jūsų naudai.
Tačiau kodėl nebėgote kartu?
MARGARITA. –
ADVOKATAS. Aš suprantu. Moralė bus prabilus.
Užsirašau. Teisme aš taip ir pasakysiu.
Kai minim teismo procese moralę,
visus tai truputėlį sugraudina.
Bet vis dėlto – keistoka. Kurgi buvo
signalizacija, spygliuotos tvoros,
kur šunys ir stebėjimo bokšteliai?
Na, bet prieš šitiek metų tai įvyko,
tada kitaip atrodė viskas.

MARGARITA. (atsimena)

Mano motina laumė

Mane sukapojo,

O tėvas šelmis

Mane sužiaumojo,

Nešė seselė

Ant aukšto kalnelio,

Rasoj pakavojo;

Virtau gražiu paukšteliu,

Skristi toli galiu.

ADVOKATAS. Kas čia per žodžiai?

Kas per posmai?

MARGARITA. Kalbėjo šitaip tąsyk mano vaikas.

ADVOKATAS. Bet, Margarita! Taip juk negalėjo vos gimęs kūdikis kalbėti.

MARGARITA. *Leiskis greičiau į kelią,*

Gelbėk vargšą vaikelį!

Vis palei upę

Skardžiu žaliu,

Tiesiai į girią

Eik takeliu.

Suki į kairę,

Ten – tvenkiny

Stovi lieptelis,

Ženki arčiau,

Tiesias rankelės,

Gelbėk greičiau!

ADVOKATAS. Dar to betrūko! Kas čia per išdaigos!

Šalin rankas! Nurimkit pagaliau.

Nes, ponias, teks pašaukt sargybą.

Ir gydytoją vėl iškvieš turėsiu.

Ir antrankius, matyt, reikės uždėt!

Bet tai man nepatiktų, patikėkit.

Prašau nusiraminti, aš prašau.

O jūsų rankos gražios tebėra.

Jas būtų gaila surakinti geležim.

Štai taip geriau. Dabar jau daug geriau.

Kas čia per velnias?

Kur aš įropojau?

MARGARITA. Puodelis su pienu apvirto.

Aš tuoj sušluostysiu. Atleiskit man.

Sušluostysiu, sušluostysiu. Atleiskit.

(Margarita sušluosto išlietą pieną nedideliu grindų skudurėliu, jį išgręžia į kitą indą. Girdėti pieno lašėjimas į indą.)

ADVOKATAS. Jūs ką tik simuliuot, Margarita.

Sakykit, ar nesu teisus?

MARGARITA. Kaip žaibas nušvietė padangę,
taip tvykstelėjo man seni vaizdai.

ADVOKATAS. O vis dėlto jūs sergat – ir labai.

Aš pasiremsiu tuo, kas čia įvyko.

Aš daktarų konsiliumą sukviessiu.

Prie nepakaltinamų jus priskirs.

Jus tai išgelbėtų, ir aš laimėčiau.

MARGARITA. *Kur jis? Girdėjau, man kažką kartojo.*

Esu laisva. Nieks kelio nepastoja.

Norėčiau jį ir vėl myluoti

Ir jo krūtinę išbučiuoti.

Jis šaukė: Gretchen! Ten, prie durų,

Pro pragaro gaudimų niūrų,

Pro velnio pašaipius šauksmus

Suskambo balsas jo švelnus.

ADVOKATAS. Taip, taip! Juk tai tiesa, tą patį
reikėtų perskaityti teismo salėj!

MARGARITA. Kaip viską aš atsiminiau staiga!

Kiekvieną žodį, skiemenį kiekvieną.

Atsiprašau, kad aš jus užgavau.

Atleiskite man, pone Advokate,
staiga man pasirodė...

ADVOKATAS. Kas jums pasirodė?

Drąsiau! – Haliucinacijos, balsai, vaидуokliai...

Po to – ir sielos dvilypumas, taip?

Kaip tik šitų chimėrų man ir reikia.

Tai rodo, kad aptemo jūsų protas.

MARGARITA. Deja, aš dar suvokiu, ką kalbu.

Ir dar suvoksiu,

kiek tiktai pajėgsiu.

Ne, pone, jums aš negaliu padėt.

ADVOKATAS. Jūs manote? Aš stengiuos jūsų labai.

MARGARITA. Aš jums esu tiktai didžiulis šansas!

ADVOKATAS. Atleiskite!

Aš nežinau, kas tai, –

kvailystė ar troškimas pasigirti.

Žinau tik – netiesa.

Mus laikas verčia

atrodyti daug blogesniais nei esam.

MARGARITA. Visiems buvau aš pajuokos objektas.

Ir niekas nenorėjo tiesti rankos.

Aš vien tik nusidėjėlė buvau.

Ant mano slenksčio pildavo šiukšles.
Ant durų rasdavau bjauriausių žodžių.
Nebeturėjau draugijų. Vien patyčios.
Jei brolis būtų buvęs gyvas dar...

O Sopulingoji

Ir Gailestingoji,

Meldžiu – neapleiski manęs!

Tau veria širdį,

Kuomet ji girdi

Sūnaus vienatinio dejones.

Meldi tu Dievą

Lyg savo tėvą,

Kad neapleistų jisai tavęs.

Kas nors ar jaučia,

Kaip baisiai maudžia

Krūtinėje širdis mana?

Kodėl aš sielvartauju,

Kodėl tavęs maldauju,

Gali suprasti tu viena.

(Ši atgaila tokia tikra, kad sujaudina ir Advokatą. Jis atsiklaupia šalia Margaritos.)

ADVOKATAS. Beveik norėčiau jūsų atleidimo
prašyti savo padermės vardu.

Turiu aš galvoje mus, vyrus...

Bet po galais! Stebiuos, kad taip retai
šitoj byloj sumirga Fausto vardas.

O viskas sukas apie jį!

Jo bylą peržiūrėt turiu taip pat.

Kas apskritai tas Faustas buvo?

MARGARITA. Jis buvo viskas man.

ADVOKATAS. Tačiau dabar?

Jūs esat jau nebe mažytė Gretchen!

O dieve, keturiolika turėjot,

kai jis, tas niekšas, jus išprievartavo!

Jis mažą vaiką suvedžiojo! Gėda!

Kaip tikras pedofilas šiandien sėstų
už grotų.

MARGARITA. Aš atsidaviau pati.

ADVOKATAS. Vis tiek – jis suvedžiojo!

MARGARITA. Ak, nutilkit!

ADVOKATAS. Taip. Vaikas.

Jūs turbūt sutrikus jį...

Gal nuo lieptelio jūs tiesiog paslydot?

O gal užkliuvo jums sijono kraštas?

Suklupote, iškrito vaikas jums iš rankų.
Gal šiltą vakarą jį maudėt. Taip?
Tada staiga... Sakykite ką nors!
Tai būtų galima laikyti...
tik nelaimingu atsitikimu.
Vadinasi, tiesiog nelaime. Aišku?
Bent jau be išankstinių kėslių.
Didžiulis skirtumas tai būtų,
mane suprantat? Būtų kitas straipsnis.
Galbūt jūs sėmėt vandenį, ir vaikas
iš jūsų krepšio išsikepurnojo...
Gal buvo paguldytas žolėje,
į tvenkinį įkrito pats.
MARGARITA. Dėkoju, pone Advokate, jums.
Tačiau nebuvo taip.
ADVOKATAS. Tai kaipgi buvo?
MARGARITA. Į tvenkinį aš jį pati įstūmiau.
ADVOKATAS. Ach!
MARGARITA. Per daug jau jūs jautrus, jaunuoli!
Jį aprenčiau pačiais geriausiais rūbais.
Į vystyklus balčiausius suvyniojau.
Ir įguldžiau į krepšį.
Ir stumtelėjau pamažu į meldus.
Tikėjau, kad jisai pabus, ims rėkti
ir jį atras kas nors. Tarytum Mozę.
Ir pasiims gerieji žmonės.
Buvau aš mažas vargšas vaikas.
Taip Heinrichas mane vadino. Tai tiesa.
Akimirkai nosisukau, nes man
akis aptemdė ašarų migla.
Atsisukau, ir krepšio jau nebuvo.
ADVOKATAS. Labai prašau atleisti. Tęsim ryt.
Išeina.
MARGARITA. Jisai pasakė – ryt. Bet ką tai reiškia?
Ką reiškia – šįryt, vakar ir poryt?
Manasis laikas jau seniai sustojo
ant to nelemto tvenkinio krantų.
Su savimi nešuosiu amžinybę.
Manoji amžinybė – neviltis.
Kokia būties tamsa aplinkui srūva –
kaip okeano vandenys beribiai.
Beliko vien tik neviltis. Prie jos esu
prikaustyta aš nuodėmių grandinėm.
Tad ar padės teismai ir prokuroras?
Ir advokatas – ar tikrai padės?

O sąžinė – ar ji kur nors šalia?
Įsivaizduoja jie mane nuteisiją.
Bet už mane geriau jie nenuteis.
Kodėl gi patikėjau tuo Balsu?
Todėl, kad troškau patikėt.
Užvaldžiusi puikybė buvo.
Buvau beveik užmiršus viską,
atrodė, žaizdos jau seniai užgijo.
Blogiausia būtų, jei išteisintų mane.
O, ne! Blogiausia būtų, jei nubaustų.
Gyvent sunku. Bet juk sunku ir mirti.
Ne, mirti daug baisiau. Ir jei dabar
ten, danguje, aš motiną sutikčiau?
*Pasukim užuolanka: čia ties kalva,
Viena ant akmens mano motina sėdi.
Šalta kaip ledas jiniai...
Viena ant akmens mano motina sėdi
Ir galvą linguoja liūdnei.
Ji styro, sustingus po miego sunkaus.**
Kad aš galėčiau patylom prasėlint
pro brolių, stovintį kažkur tenai.
Užmiršus garbę, jį, stotingą karį,
aš pakirtau mirties dūriu.
Kad aš galėčiau patylom prasėlint
ir pro tave, vaikelį mano mielas.
Tu didelėm akutėmis žiūrėtum
ir rankutes ištiestum j mane.
Nes nežinotum, kam tu jas keli.
Visa esybe veržtumeis tu prie manęs,
nes nežinotum, priešais ką keli.
Numirt bijau labiau negu gyventi.
Su savimi nešuosį amžinybę.
Manoji amžinybė – neviltis.

Trečiadienis

MARGARITA. Kaip jūsų nuotaka gyvuoja, pone?

ADVOKATAS. Dėkoju. Visiškai gerai.

Deja, kelias dienas jos nemačiau.

Jaučiuos per daug jau...

MARGARITA. Suteptas manim?

ADVOKATAS. O ne, greičiau per daug įnikęs

j jūsų bylą, Margarita.

Šiandieną laukia

* A. Churgino vertimas.

trečias epizodas.

Tai – jūsų brolio tragiška žūtis.

Tikiuos, kad šiandien seksis mums geriau.

Šiuo atveju jūs vien tik bendrakaltė.

Nors tuo galėčiau ir suabejot.

Jei man padėsite, galiu užtikrint –

šį kaltinimą visiškai pavyks atmest.

Beje, ir Fausto bylą truputį žiūrėjau.

Ten apibūdintas šis epizodas

tiktai kaip paprastas kivirčas.

Ir kaip girtų peštynės. Be dingsties.

Tokių juk būna kiek tik nori!

Šiuo atveju jos baigės letaliai

vienam mušeikai ir girtuokliui.

Deja, tai buvo

jūsų brolis Valentinas.

MARGARITA. Girtuoklis jis nebuvo,

ir nemėgo muštis!

ADVOKATAS. Mylėdami – idealizuojam. Aš teisus?

MARGARITA. Ne, Valentino atžvilgiu

jūs neteiskus.

Jis buvo man beveik kaip idealas,

su išlyga, kad būt idealus

nė vienas mirtingasis juk negali.

Su išlyga tokia niekinga...

Aš didžiavausi savo broliu.

Ir motina didžiavos juo.

ADVOKATAS. Palaukite. Bet įvykių seka...

Ar mirė motina prieš brolių,

ar atvirkščiai – po jo mirties?

MARGARITA. Per vieną naktį visa tai įvyko,

gal mirksnį, gal net šimtmetį užtruko.

Kai motina, kaip man atrodė,

užmigo amžinu miegu

ir Heinrichas įsėlino vogčia,

užtvėrė kelią broliui jam.

ADVOKATAS. Taip, taip. Jisai kažką pajuto?

MARGARITA. Jis buvo nusivylęs manimi.

Kaip viens kitu didžiavomės! O Dieve!

Jisai – kilnysis brolis – sargas ir gynėjas,

o aš – maža, žvitri ir mylima sesutė!

Juk kiekviena yra savaip graži,

Tačiau visam krašte nerasi

Tokios kaip sesė mano mylima –

su ja nesusilygins nė viena dama.

Na, matote, truputį pagyrūnas,
nes jo draugai kartojo – taip!
Taip! Taip! Tavoji Gretchen iš tikrųjų
yra šio krašto pažiba.

Juokiasi laiminga.

Jisai didžiavosi.

ADVOKATAS. O kas toliau?

MARGARITA. Toliau... toliau jis sužinojo,
kad aš su Heinrichu susitinku.

Tai darėm taip slapta, man rodės,
tyliajam Martos sodo pakrašty,
tačiau tokiam miestelyje kaip mūsų
paslėpti niekad nieko nepavyks.

Žinau aš, kaip jis pasijuto –
jis buvo pritrenktas, jam buvo gėda.

*Na, o dabar? Nors raukis plaukus,
Nors laipiok sienom, viso to sulaukus.*

Kiekvienas kvaiša gali apkalbėti,

Tiesiog į šuns dienas išdėti.

Kaip skolininkas tu jauties kas dieną,

Į širdį žodį tuoj dedies kiekvieną,

Ir nors labai aš noriu juos sumalti,

Tačiau jaučiu ir savo kalnę.

ADVOKATAS. O Faustas ar turėjo kardą?

MARGARITA. Ne.

ADVOKATAS. Bet kardą ta žaizda kiršta.

Kur Faustas gavo jį?

MARGARITA. Aš nežinau.

ADVOKATAS. Jo nesurado ir vėliau, po visko.

Kur žmogžudystės įrankis galėjo dingti?

Man kilo rimtas įtarimas –

su Faustu buvo dar kažkas!

Kaip bendrininkas ir kaip palydovas.

Gal net ir kaip vadeiva? O beje,

byloj dar vienas minimas asmuo

Ak, kad jisai

man į rankas pakliūtų!

MARGARITA. Bet jokio antrojo nebuvo,

ir Faustas buvo vienas visada.

ADVOKATAS. Jūs nedvejojat tuo, ką teigiat?

MARGARITA. Ne, nedvejoju, nes žinau.

ADVOKATAS. Tačiau vėl grįžkime prie brolio.

Vadinasi, jis gynė jūsų garbę.

MARGARITA. Jis gynė visa, kas jam buvo šventa.
Ir tai, kas buvo šventa amžinai
visam pasauliui. Buvo jis karys.
ADVOKATAS. Taip niekas nesikeičia, kaip moralė.
Garbė, šventumas – tai reliatyvu.
Man kartais rodos, šios bylos šiandieną
nebeįmanoma išnagrinėt.
Pasikeitė pasaulis. Ir kodėl
paguldė galvą toks šaunus vaikiną?
MARGARITA. O jūs nestotumėt į kovą?
ADVOKATAS. Deja, sesers aš neturiu.
Bet jei kas nuotaką paliestų...
Aš neprisiekiu... Ne, žinau tikrai –
aš pasiūlyčiau lygiai taip. Tačiau
prašyčiau neįvelti čia manęs.
Kiekvienas savo vaidmenį atliekam.
MARGARITA. Taip, žinoma, labai atsiprašau.
Kas dar neduoda jums ramybės?
ADVOKATAS. Man teberūpi Fausto kardas.
Iš kur jis atsirado, kur jis dingio?
Na, tiek jau to...
Ar jūs žinojot,
kad konfliktas bręsta?
Gal buvo galima išvengt susidūrimo?
MARGARITA. Aš nieko nežinojau, patikėkit,
įvyko viskas taip staiga. Tamsoj
šauksmai. Grėsmingi kardo kirčiai.
Tada – kažkur toliau žmonių balsai.
Aš išskubėjau gatvėn, o prie slenksčio,
ranka laikydamas už kaklo,
gulėjo pakirstas jisai.
Ten plūdo kraujas. Bet jisai
užspausti žaizdą stengėsi, kad...
ADVOKATAS. Kad spėtų atsisveikint su jumis?
MARGARITA. Kad prakeiksmą išstartų. Pranašystę.
Nes išsipildė visa, ką jis sakė.
*Jaučiu: nebetoli laikai,
Kada net seniai ir vaikai
Bėgs nuo tavęs lyg nuo raupsuotos,
Kai tavo akys ašarotos
Bauginsis tų, kurie tave
Matys praeinančią gatvę.
Tu styrinėsi pašaliais
Su driskiais tartum klipata...**

* A. Churgino vertimas.

Taip ir įvyko, pone Advokate.
Bet jūs tai žinot neblogai.
ADVOKATAS. Man regis, Margarita, jūs
kiek perdedate savo kalbę, –
prieš Dievą, prieš save, prieš brolių.
Te ilsis jis ramybėj...
Šio epizodo teismas net nelies.
Pasiėksiu aš, kad teismas šitą punktą
iš kaltinimų visiškai išbrauktų.
Teliėka tai buitinis vaidas.
O jūs ten dalyvavote todėl,
kad dvikova prie jūsų slenksčio vyko.
Jūs nesate žudikė, nesat bendrininkė.
MARGARITA. *Kai savo garbę praradai,
Mane lyg kardų pakirtai.
Užmigsiu mirtinu miegu...*
Aš pasiunčiau myriop jį mirtinu dūriu.
ADVOKATAS. Bet tai metafora, ar nesuprantat?
MARGARITA. Netrukus puoliau vėl į meilės glėbį.
Tarp pakirstų mirties –
mamos ir brolio.
Metafora sunku tai pavadinti.
Sakykit, pone advokate,
kaip galite išteisinti mane? Kodėl?
ADVOKATAS. Kaip? Šitą klausimą profesija diktuoja.
Kodėl? Tai išsiaiškint sau turiu.
Gerai žinau tik viena, Margarita:
norėčiau jus išteisint nuoširdžiai.
Tikėkit – karjera, garbė –
čia lemiamos reikšmės neturi.
Aš nežinau – kodėl...
Tikiuos,
kad Fausto byloje surasiu
kai ką daugiau. Šiai nakčiai pasiimsiu
tuos du apdulkusius tomus,
apipelėjusius ir kirvarpų išėstus,
seniai nereikalingus niekam. Lengvai
juos jau šįvakar iš archyvo išsinešiu.
MARGARITA. Ko delsiat?
ADVOKATAS. Gaila vieną jus palikti.
MARGARITA. Cha – cha!
Viena aš išbuvau ketvirtį amžiaus!
ADVOKATAS. Kaip tik todėl!
O žinot, Margarita,

gavau aš tą žodyną. Suradau
ten tuos žodžius. Dabar juos suprantu.
Išmokau keturias kalbas,
tačiau aš nežinojau, kas yra
paviržis,
palvas,
pabasta...
Pamėnai.

MARGARITA. Yra dar ir pamėnas – šmėkla ir stebuklas.

ADVOKATAS. Taip, o pamėnai – tai pašvaistė,
raudoni debesys, šviesos ratilai,
stebuklai ir nepaprastybės...

Jūs, Margarita, buvote pamėnų apgaubta.

Ar žinote, ką reiškia balbatuoti?

MARGARITA. Žinau.

Kalbėti greitai ir per daug.

Jūs esat tas, kuris dabar tai daro.

Jūs, pone, balbatuojate.

ADVOKATAS. Aš supratau. Iki rytojaus, Margarita.

Išeina.

MARGARITA. O mielas broli!

Aš tikiuos, kad naują

anam pasaulį suradai gimtinę.

Ji neapvils tavęs kaip aš.

Tu lyginai mane ir mūsų šalį.

Sakei man: Gretchen – lyg tėvynė mūsų,
jauna, laiminga ir graži.

Ir kurgi rasiu aš tau tokį vyrą,
kuris tavosios sielos būtų vertas? –

Todėl mana garbė

tau buvo ir garbė gimtosios žemės.

O tu buvai poetas, mano mielas broli.

Mane mylėjai tartum visą žemę, –

lyg Dievo dovaną, kurią apsaugot reikia,

kuri rasoje kas rytą atsispindi

amžinai jauna

ir sielą atveria baltais žiedais.

O mano siela buvo juk tokia!

Tu pažinai ją.

Ir mylėjai, broli.

Jėgų tu sėmeisi iš šitos meilės.

Tačiau kai vėl žvelgiu į tą bedugnę,

juoduojančią dešimtmečių tėkmėj,

į šitą baisią naktį, aš bandau
įsivaizduot, kad Heinrichas nukautas.
Kad Heinrichas? Tave prakeikčiau, broli!
Kokia akla ta kūniškoji meilė!
Jei jūs abu kovotumėt, o Dievas
man duotų galimybę pasirinkt, žinau,
tave numirt pasiųsčiau, mano broli.
Suvokt sunku... Kokia galia!..
Bet keista. Vos tik sužinojau,
kad Heinricho šioj žemėj nebėra,
aš pajutau, kaip jo galia silpnėja.
Ir savimi baisiuosi dar labiau.
Tačiau jaučiu – galia silpnėja. Blunka.
Tarytum fotografija sena.
Ir susmunku lyg be lankų statinė.
Ir sugriūnu tarsi tvora be atramų.
O broli! Savo nuodėmę suvokiu.
Tu užbaigei kilniųjų brolių gentį.
Aš, prakeiktoji, – visko pabaiga.

II dalis

Didysis ketvirtadienis

Veiksmas vyksta vėl kameroje, kur 25 metus nelaisvėje sėdi Margarita. Įeina Advokatas.

ADVOKATAS. Laba diena! Turiu naujų žinių!
Jaučiuosi kaip pamišęs, nemiegojau,
nes Fausto bylą perskaičiau per naktį.
Ją perskaityt ir nepakvaišti – menas.
Didžiausi kliedesiai po jos atrodo
tarytum nekalti vaikų sapnai.
Pirmiausia – tas antrasis tomas.
Tenai pats velnias nusilaužtų arklio koją.
O teisėje, juk žinote, tvarka
ir aiškus stilius turi aukso vertę.
Kaip aš ir įtariau, šita byla,
greičiau – šis amžiaus veidrodis – man daug
pasakė apie jus.
Ir jūsų laiką...
Kas atsitiko? Ar jums bloga?
MARGARITA. Ne, nieko blogo. Viskas – tik blogai.
ADVOKATAS. Ne, Margarita, taip negali būti.
Mes šansą turime laimėt procesą!
Jei... jeigu teismas atsižvelgs į tai,

ką netiesioginiais parodymais vadinam.

O jų čionai tikrai netrūksta.

Kad tik senieji pūzrai netingėtų!

Kad visažiniais nesidėtų

ir savo prielaidom neapsitvertų.

Vėžiai tie patys staipo ten ūsus.

Ak, ką čia balbatuoju. Aš ką kita

turėjau jums pranešti šiandien.

Žinia, kurią pranešiu, Margarita,

iš jūsų daug pareikalaus.

Stiprybės!

MARGARITA. Kas dar galėtų subtiliau mane

sumalt į miltus? Niekas! Na, sakykit!

ADVOKATAS. Aš nežinau, kaip jūs sureaguosit,

bet man... Bet man atrodo – reikia džiaugtis.

MARGARITA. O kas yra tas džiaugsmas? Gal žvėris,

kuris išnyko dar prieš mūsų erą?

Kandumo, pone, aš bijau.

Atrodo, esat puikiai nusiteikęs.

Prašau išeiti – aš labai prašau!

Gynėjas man nereikalingas,

bent jau toksai, koks esat jūs.

Ar jūs nejaučiate, kad jūsų nekenčiu?

Tiek už jaunystę, tiek ir už dorovingumą,

už jūsų nuotaką ir už akis!

Net ir užjausdamos mane,

negali jos nuslėpt gyvenimo pilnatvės.

Ko gero, nieko taip neapkenčiu kaip jūsų!

ADVOKATAS. Aš suprantu.

MARGARITA. Suprantate. Ak, žodžiai, žodžiai, žodžiai!

O aš, beje, nesuprantu. Todėl prašau išeit.

Vienatvėje aš trokštu

su savo neviltim palikti,

tamsos bedugnėn vieniša panirt.

ADVOKATAS. Aš vis dėlto pranešiu tai,

ką jums turiu pranešt.

Štai du lapeliai, prie bylos prisiūti.

Tai laiškas, adresuotas Faustui.

Na, tai klausykit: jūsų vaikas gyvas!

Ar girdit, Margarita, gyvas jis!

Išgelbėtas! Nors patikėt sunku.

Krepšys tas nuskendo, ne,

tik nuplaukė toliau į nendrių tankmę,

O ten... Tenai jį Marta...

MARGARITA. Marta, sakot?

ADVOKATAS. O taip. Ten paminėta Marta Švertlein.

Ji klykiantį mažylį rado melduos.

Kaip matote, vaikutis nenuskendo.

Ar girdit, Margarita? Girdit, Gretchen!

MARGARITA. Ak... Marta... Ir sūnelis mano... Gyvas...

ADVOKATAS. Jūs jo nenuskandinot, ne.

Jis gyvas...

MARGARITA. Bet kurgi jis? Man patikėt sunku.

ADVOKATAS. Kol kas neturim apie jį žinių.

Tačiau laiške gan aiškiai pasakyta –

iš tvenkinio jisai ištrauktas buvo!

Ir tai padarė Marta Švertlein.

MARGARITA. Pas Martą jis!

ADVOKATAS. Ji jo nepasiliko, ne,

o kaip jau būdavę anais laikais,

paliko šeimai be vaikų.

Bet kur ir kokiai šeimai,

to Marta niekam taip ir nepasakė.

MARGARITA. Kur Marta?

ADVOKATAS. Jos, deja, jau nebėra.

Sulaukė ji iš karo savo vyro,

bet laimė trukusi jų neilgai.

Greit Marta numirė.

MARGARITA. O kurgi vyras?

ADVOKATAS. O vyras, būdamas bastūnas,

kažkur nusidangino. Apie jį

jau dešimt metų nėra jokios žinios.

MARGARITA. Bet Martos vyras gali pasakyti.

Galop policija jį gali rasti,

jei tik ieškos. Jis pasakys, kur mano vaikas!

ADVOKATAS. O taip! Bet tik teoriškai tas „taip“.

MARGARITA. Kodėl?

ADVOKATAS. Čia Marta rašo: „Pone Faustai,

šią paslaptį jums patikiu vienam...“

MARGARITA. Greičiau man duokite tą laišką!

O Dieve, aš prašau, greičiau!

Taip, Martos braižas:

„Pone Faustai,

šią paslaptį

jums patikiu vienam,

krepšys tas nenuskendo...

Tik toliau,

prie durų nuplaukė.

Tai viskas, ką galėjau...

Pagarbiai – Marta Švertlein.“

Ir tos dienos data.

Nejau tai viskas?

ADVOKATAS. Bet juk tai svarbiausia!

MARGARITA. Taip, taip... Sūnus manasis gyvas!

Jį Faustas paėmė ir išaugino.

Taip, Heinrichas sūnelį savo mielą!

ADVOKATAS. Mažai tikėtina... Neužaugino.

Jokių iliuzijų čia neturėkit.

Šio laiško Faustas niekada negavo.

Jis atplėštas nebuvo.

Aš tai padariau.

MARGARITA. Jūs! – Jūs ne savo laišką!

ADVOKATAS. Margarita!

MARGARITA. Sūnau, kas vis dėlto tave maitino,

kas apavė, apvilko, kėlė, glaudė?

Kas prausė, lepino tave, kas barė?

Ir kas išgirdo tavo pirmą „mama“?

Šlovė tai moteriai, kurią vadint

savąja motina mes galim.

Telaimina ją Dievas visada!

ADVOKATAS. Atsiprašau, kad įsiterpsiu

su savo negiliais jausmais. Ir aš

džiaugiuosi su jumis. Džiaugiuos labai.

Rytoj mes vėl galėsime tėt.

Sudie!

MARGARITA. Palaukit!

(Apkabina advokatą)

Ačiū!

ADVOKATAS. Ne, padėkos aš nenusipelniau.

Laimingas atsitiktinumas, ponija,

kad į rankas pateko man tie tomiai.

Dar daug siurprizų mūsų laukia ten,

tačiau ne šiandien.

Atidėsime ryt.

Nepadoru dabar, šią valandėlę...

Aš taip džiaugiuosi.

Aš labai džiaugiuos.

Dėl jūsų, ponija!

(Išeina)

MARGARITA. Laimė... Laimė... Laimė...

Ir aš galiu pajusti laimę.

Nejau ir aš galiu pajusti laimę?
Kur mano vaikas? Kaip norėčiau
jį apkabinti! O Dieve – niekada!
Kad tik slapčia galėčiau pažiūrėti!
Kaip elgeta iš didelės minios.
Tarytum paukštis iš krūmyną.
Kaip voverė iš girios tankumos.
O kaip jisai atrodo? Išsiduoti
ar pasirodyt negaliu.
Ar nuodėmių mažai esu pridarius,
kad dar ir šitą užsikraučiau?
Tai džiaugtųsi vaikinai, sužinojęs,
kad jo motušė paleistuvė buvo,
kad ji – žudikė ir kad ją pakars.
Aš laimės jam linkiu užvis labiau.
Manoji laimė liejas per kraštus
jau vien dėl to, kad jis, sūnus, gyvena!
Sūnus manasis gyvas! Gyvas, gyvas!
Ir tavo, Heinrichai, sūnus. Mielasis,
jis tavo kraujas ir dvasia.
Iš tavo kaulo – kaulas
ir iš tavo kūno – kūnas.
Na, tu dabar jau nebemirsi.
Sūnus gyvenimą pratęs.
Turbūt jis geroje šeimoj užaugo.
Švarutis, raudonskruostis, mielas vaikas.
O, ne! Jisai jau didelis, suaugęs.
Gal jau studentas? Ką iš tėvo
paveldėjo, o ką gi – iš manęs?
Kad jam neatsitiktų kas nors bloga!
Studentai vis dėlto nemokšos!
Jie šoka nuo uolų, į jūrą neria,
jie mušas smuklėse, vėlai pargrįžta.
Padaužos. Širdį motinai gadina...
Bet jei į Heinrichą jis panašus,
toksai nenuorama, pašėlęs, užsispyręs?
Galbūt jo galvą mergina kokia,
kaip aš kadais... Bet ačiū Dievui,
dabar kiti laikai. Bet man žiūrėk,
valdykis tu, padauža, tu plevėsa!
Su tavimi griežtai reikėtų – kaip su jaunu žirgu...
Dievaž, iš laimės pradedu kvailėt.
Tą moterį palaiminti norėčiau,
kurią, sūnau, mama tu vadini!
Aš niekuomet, prisiekiu tau, sūnau, –

aš niekuomet neišsiduosiu.

Didysis penktadienis

Kalėjimo kamera taip pat kaip visą laiką.

ADVOKATAS. Ak, ponია, kokios permainos! Matau, kad vakarykštės žinios jums į gera.

Dėl to džiaugiuosi, bet šiandieną esu vėl valdininkas, advokatas, kuris su klausimais seniai įgriso.

Mus laikas veja, verčia paskubėti.

Po trejetos dienų paskirtas teismas, o man dar daug kas tebėra neaišku, be to, naujų klausukų prisirinko.

Visų pirma turiu aš išsiaiškinti, nors vieną kart bandžiau tai padaryti, – kas buvo Fausto žygių draugas?

Jūs neigėt, kad jis buvo, bet prašau į klausimą esminį atsakyti: sakykit, ar turėjo Faustas draugą?

Ar jūs tą draugą pažinojot?

MARGARITA. Į dvasinius žygius jis leisdavosi vienas.

Per didelis jis buvo, kad draugų turėtų. Visada jis buvo vienas.

ADVOKATAS. Jis buvo vienas? Čia kažkas ne taip.

Juk Fausto byloje beveik visur dar vienas minimas asmuo.

Tik visados miglotai ir neaiškiai.

MARGARITA. Bet Faustas buvo vienas visada, visur.

ADVOKATAS. Ar buvo jis turtingas?

MARGARITA. Nežinau.

O argi tai labai svarbu?

Jis buvo apsirengęs neprastai.

Turtingas? Nemanau.

ADVOKATAS. Tačiau iš kur jis brangius papuošalus gavo, kuriuos jums dovanojo ir kuriais viliojo?

MARGARITA. Aš nežinau. Mane jie sužavėjo.

ADVOKATAS. Beje, jūs, ponია, esat nutylėjus, kad jis ne vieną, – du kartus jums papuošalus brangius dovanojo.

MARGARITA. Dėl to, kad jūs neklausėt. Tik todėl.

Taip, nešė du kartus. Ir antrą kartą jie buvo žymiai gražesni.

Laikiau jo dovaną pas Martą, kad karts nuo karto pasidžiaugt galėčiau.

ADVOKATAS. Ar jūs žinojote, kad jie vertingi?

Kad unikalūs, brangūs ir seni?

MARGARITA. Ne, aš tikrai grožėjaus.

ADVOKATAS. Bet už juos
nupirkt galėjai pusę mūsų krašto.

Neperdedu. Tokiais papuošalais
tikrai karaliai puošės. Ir tikrai didžiausi.

Be to, prieš tūkstantmetį. Iš kokių
muziejų, iš kokių saugyklų,
o gal iš mauzoliejų pagrobti jie buvo?

MARGARITA. Apie jų vertę nieko nežinojau.

ADVOKATAS. Čia esam priversti sustot. Kodėl?

Pavartę Fausto bylą, mes sužinom,
kad Faustui juos kažkas pristatė.

Bet kas gi tas „kažkas“?

MARGARITA. –

ADVOKATAS. Čia reikia pripažint, kad tais laikais,
pirmiausia, žinoma, literatūroj,
taip pat ir teisėj – stilius, formuluotės
per daug poetiškai skambėjo, manieringai.

Simboliškai, galėčiau pasakyti.

Netinka toks manieringumas niekam.

Iš karto ten suprasti negali,
kur simbolis, kur sąvoka, kur žodis.

Tiesioginė prasmė ten sumaišyta
su netiesiogine. Beveik visur.

Bet teisėje – terminologija svarbiausia.

Visur kitur – taip pat. O šiandien
jā tenka derinti su kitom valstybėm.

Tiesiogine ir netiesiogine prasme.

Ir dar – prašyčiau man atleist.

Jūs buvote jauna, graži mergaitė.

Kaip jūs galėjote įsimylėti
senuką tokį?

MARGARITA. Aš nesuprantu.

ADVOKATAS. Kai Faustas jus mylėjo, buvo senas.

MARGARITA. Tai kliedesiai! Jis buvo jaunas.

Gražus ir sveikas.

ADVOKATAS. Ach, kaip banalu! Bet tai tiesa.

O meilė juk akla. Jis buvo senas.

MARGARITA. Kam visa tai jūs pasakojat man?

Jo kūną pažinau geriau nei savo.

ADVOKATAS. Aštuoniasdešimt buvo šitam vyrui.

Jis jūsų seneliu galėjo būti.

MARGARITA. Jums pasimaišė!

ADVOKATAS. Tai jau ne. O Faustas
tikrai pakvaišo semdamasis mokslų
vienam garsiam universitete.

Tai teigia jo studentai, – jie dabar
garbingais tapo vyrais.

Juk Faustas praktikavo magiją,
kalbėjosi su dvasiom ir pakvaišo.

Aš daktaru tapau ir magistru.

Kiek mokinių turiu gerų!

Jau dešimt metų juos kas dieną

Tampau už nosies, bet, deja, ne vieno

Net nepriartinau prie išminties,

Ir tai negali man neslėgt širdies.

Aš gyvas Dievo atvaizdas, jis tarė,

tačiau ir tikras gnomas jautės jis.

Be to, jis ir kaip medikas garsėjo.

Nuo jo receptų, sako, žmonės mirę

kur kas dažniau negu nuo juodo maro.

MARGARITA. Gal tai koks kitas?

ADVOKATAS. Ne, tai, ponija, buvo jis.

Mes turime įrodymų svarių.

MARGARITA. Jūs pervargot nuo skaitymo ir darbo.

Ar kartais, pone, jūs neturit karščio?

ADVOKATAS. O ne. Aš noriu išsiaiškint tiesą.

Čia kvepia šimtmečio nusikaltimais.

Matau, kad visa, kas nutiko su jumis,

jau pradeda įgyti kitą mastą.

Dar nežinau, ką teismas pasakys,

bet aišku ir dabar, jūs – tik auka!

O, jei alchemija kaip pseudomokslas

seniai nebūtų buvus demaskuota...

MARGARITA. Ką bendra turi ji su manimi?

ADVOKATAS. Labai daug ką. Nugirdyta jūs buvot.

MARGARITA. Jūs alkoholį turit galvoje?

ADVOKATAS. Ne. Nuovirus, eliksyrus ir antpilus visokius.

Kadaise juos velniai varyt mokėjo.

O kelios raganos ir šiandien moka.

Dabar mes žinome, iš kur nuodai,

kuriais, žinodamas, kuo viskas baigsis,

motušę jūsų nukankino Faustas.

MARGARITA. Ar tai nebuvo migdomieji vaistai?

Gal kiek per stiprūs...

ADVOKATAS. Jūs tikrai juokinga!

Tokie nuodai tris žirgus paguldytų!

Kas jam ta jūsų motina? Vien kliūtis,

kurią pašalinti reikėjo kuo greičiau.

Ar niekada nevaišino jis jūsų?

Ar nedavė pavalgyti, išgerti?

MARGARITA. Ne, niekad. Apie tai net negalvojo.

Tad jūsų prielaida – tik tuščios kalbos.

ADVOKATAS. Vadinasi, jisai hipnotizavo!

Nematomuose gniaužtuose jus laikė.

MARGARITA. O taip, tai buvo saldūs meilės gniaužtai, nes jis toks jaunas buvo ir gražus...

ADVOKATAS. Jis buvo senas.

MARGARITA. Tuo nepatikėsiu.

Ir kaip jisai kalbėjo!

ADVOKATAS. Ar ne taip?

Štai jis! Kokia palaima dyvina

J mano širdį iš paveiklo liejas!

Srovena gyslom vėl gaivi liepsna,

Lyg būčiau vienu mirksniu atjaunėjęs.

Arba štai taip:

O gal aš dievas? Mano akys mato

Tiek daug šviesos! Tarp linijų šaltų

*Regiu aš neaprėpiamą visatą.**

MARGARITA. (susijaudinusi)

O, taip! Taip, taip! Tikrai. Jis taip kalbėjo.

ADVOKATAS. Na, matote, tai veikia kaip hipnozė.

Galingas meno poveikis, tikrai.

Ak, Margarita, esate auka.

Viena tarp tūkstančių kitų aukų.

Labai prašau, užteks save kankinti.

MARGARITA. –

ADVOKATAS. Ak, moterie! Pakeiki savo galvą!

Esi tik skuduras po vyro kojom,

po kojom to, kuris pavirto tau dievu.

MARGARITA. Jūs dar ir feministas?! Cha cha cha!

Man su jumis nėra apie ką kalbėti.

Jūs esat pasipūtęs tartum povas!

Jūs – Išganytojas! Išgelbėt galite!

Cha cha! Jūs pasakysit žodį,

ir kryžius nuo manęs staiga nukris.

Ir išvaduosite iš nuodėmės!

ADVOKATAS. (rūsčiai)

Dar ir dabar jisai valdovas jūsų.

Tas Antžmogis. Gamtos viršūnė.

Jisai upes pasuko, kalnus ardė.

Jis buvo generolų įkvėpėjas!

* A. Churgino vertimas.

Tasai valdovų patarėjas kruviniuos karuos.
Ak, Margarita, argi vien tik jūs?
Net kancleriai, feldmaršalai, karaliai,
generalisimai pakluso jam.
Jisai – ir budelių ideologas.
Jis – Dievo niekintojas įžūlus.
MARGARITA. Jūs esat vaikas! Patylėkit!
Jisai – galinga siela. Okeanas.
Jūs – kibiras, kuris save prisėmė
ir šaukia. Aš pažįstu okeaną
ir jo gelmes. O jūs... Jūs tepažįstat jį,
kiek tepažįstate kaip kibirą save.
ADVOKATAS. Galinga siela! Taip, galinga toji siela,
kuri nušluoja viską savo kelyje –
gėles, medžius. Kėsinasi į kitą.
Į moterį, į širdį, į namus.
Taip, ta galybė šluoja žmogiškumą.
O žmogiškas juk tas, kuris mažytis,
bejėgis, menkas, silpnas... Tas, kurį
apsaugot reikia. Žmogiškumui vietos
nebus tenai, kur viešpataus galybė.
Kur aš suvoksiu begalinę gamtą?
Koks kvailas klausimas! Rasos lašėly
gali matyt, kaip atsispindi žemė.
Dulkelė gali sutalpint pasaulį.
MARGARITA. Aš nieko nebesuprantu...
ADVOKATAS. Važiuodamas čionai, patyriau tai,
ką aš laikau žmogiškumu.
Per kelią antis su vaikais krypavo.
Po autobuso ratais nukrypavo.
Tačiau budrus vairuotojas sustabdė.
Visi žiūrėjo, kaip per kelią antis
vaikų pulkelį veda į namus.
Taip oriai, taip ramiai. Visi žiūrėjo.
Ir laukė. Ir šypsojos tyliai,
ir viens į kitą meiliai žvelgė.
Atrodo, smulkmena, ar ne tiesa?
Bet juk nusišypsojo žmogiškumas.
O Faustas...
MARGARITA. Jis mane labai mylėjo.
Ir nukentėjo dėl manęs.
ADVOKATAS. Bet jūs...
Jūs esate tikrai epizodėlis
jo meilės nuotykių ilgam kely...
MARGARITA. Ar kitą jis mylėjo?

ADVOKATAS. Margarita,
pabuskite, nors bus sunku pabudus.
Jisai pakvaišo net ir dėl Elenos,
kurią, kiek aš žinau iš graikų mitų,
mylėjo tiek Heraklis, tiek Tesėjas,
tiek Paris, Menelajus, Ahilėjas –
herojai, pusdieviai, dievai.
Ir Faustas troško prisiglaust prie jos.

Mes suradom vienas kitą,

Sieja mus širdžių darna.

Būt kartu nuo šiol mums skirta,

Meilė mūsų – amžina.

MARGARITA. Bet jis tai sakė man!

ADVOKATAS. Ne vien tik jums.

Jis tuos žodžius gana dažnai kartojo.

MARGARITA. Jisai laimingas be manęs nebuvo...

ADVOKATAS. *Pasaulis pasitinka jau aušrinę*

Ir ima tūkstančiu balsų skardenti.

Dar slėniai tebėra miglom ištvinė,

Tačiau dangus šviesos versme pavirsta.

Miškai ir kloniai keliasi atsigaivinę,

Užlieja aromatų okeanas viską.

Dirvonai tapo palete gražiausia.

Ir pievos jau nuo perlų tviska.

Tarytum rojui šie vaizdai apsiaučia.

Visa bėda, kad jis ten rado rojų,

o jūs tuo tarpu buvot pragare!

Manau, kad jis tikrai neblogas literatas.

MARGARITA. Gal galit pasakyt, kaip Faustas mirė?

ADVOKATAS. Jis mirė aklas, krisdamas į duobę.

Tai buvo naujo statinio duobė.

Jam buvo šimtas metų. Visas amžius.

Štai tiek trumpai. O visa kita – lyrika.

Beje, jisai prieš mirtį sugebėjo

atimt gyvybę dviem senukam.

MARGARITA. O, Dieve! Baikite! Jisai juk miręs.

O apie mirusius...

ADVOKATAS. Jisai numirs,

kai jį palaidosit savoį širdy.

Tik paklauskite, ką Faustas daro!

Toį žemėje naujoj, kurią

iš pačio jūrų dievo atkovojo,

dabar turėjo jūsų Faustas viską –

turtus, pilis ir netgi kanalus,

turėjo mūrus, dambas, vergus – viską,

ką jis galėjo pavadint galybe.
Tik nedavė ramybės jam lūšnelė,
kurion alėja liepų vedė –
užstojo vaizdą į didybę naują.
Nuo amžių ten gyveno du senukai
ir neketino išsikelt. Liepsna
prarijo juos, ir lūšną, ir alėją,
kad Fausto žvilgsniui atsivertų vaizdas
į visa, ką didi dvasia sukūrė.

Ir Faustas kaltinamas tik dėl to.
Atrodo, tik dėl to, kad ši kiaulystė
jo kelyje jau buvo paskutinė.
Už visa kita jam giedojo himnus.
O žinote, kuo dar bjaurėjau?
Ta veidmainybe, tuo išpuikimu.
Tos giesmės apie moterį. Iš juoko
numirti galima. Arba pašturpt.
Taip antras tomas baigias, aš cituoju:

Laikas beribis

Simboliais šviečia,

Į tobulybės

Tolius jie kviečia.

O paskutinis posmas, Margarita,
manau, kad parašytas jums...

Amžiną tiesą

Regim aukštai,

Meilė nutiesia

Kelių tenai.

MARGARITA. Gražus tai posmas.

ADVOKATAS. Ne, tai šventvagystė.

Juk žinome kontekstą.

MARGARITA. Bet gražu...

ADVOKATAS. Kaip man išnarpliot šį prakeiktą mazgą?

Teisme įrodysiu, kad Faustas nusikalto.

Bet kaip įtikint, Margarita, jus?

MARGARITA. O gal hipnozė gali man padėti?

ADVOKATAS. Na štai, jūs pagaliau nusišypsojot.

O šypsena jums, patikėkit, tinka.

Jūs esate tikrai labai graži.

Tiesa, jūs motina man galit būti,

bet aš kaip vyras jums tai pasakau.

Turbūt esu gan prastas advokatas,

tampu aš asmeniškias, o juk tai – blogai.

Tačiau jau ketinu pakeisti darbą.

Pabaigęs šį procesą, išvykstu...

MARGARITA. O Dieve, kur?

ADVOKATAS. Europos Parlamentas
man siūlo vietą. Mano metuos
tai didelė garbė. Mes turim kurti
naujos Europos pamatus. Aš trokštu
šiam darbui atsidėti iš peties.

Tas užmojis gana perspektyvus.

MARGARITA. Jūs pasakyt norėjote – didingas?

ADVOKATAS. Na... taip... O kaip jūs sužinojot? Keista.

Nejaugi aš norėjau pasakyt – „didingas“?

Iki rytojaus, ponias. Aš tikiuos,
kad jūs pradėsite kitaip mąstyti.

Telaimina jus Dievas, teapšviečia.

MARGARITA. Beveik kaip kunigas staiga prabilot.

ADVOKATAS. Aš filosofiją studijavau

Ir medicinos, teisės ragavau.

Deja, ir teologija žavėjaus...

Iki rytojaus, Margarita!

(Išeina)

MARGARITA. O, Dieve, koks jis panašus! Bet ne,
jie skiriasi, jis visiškai kitoks.

Manieros jo kitokios ir užsidegimas!

Ne ne, nėra čia jokio panašumo!

Kur Faustas statė kilpas, ten jis ardo.

Kur Faustas glumino, ten jis apšviečia,

Kur Faustas vertė savyje sutirpti

nelyginant puodely cukraus gabalėliui,

ten jis susimąstyt, pajust priverčia.

Kur Faustas silpnino, ten jis pakėlė.

Bet vis dėlto – koks keistas panašumas!

Nesuprantu, kuo jie abu panašūs!

Jis Faustą keikia taip, kaip aš jį myliu.

Jis Faustą niekina tarytum mano brolis.

O Dieve! Jis į Valentiną panašus!

Kvailystė! Toks išvis ar gali kardą

pakelt ir savo rankoj išlaikyt.

Jisai per daug švelnus. Jį gali antis

sujaudinti. Na, argi ne juokinga?

Tik pamanykit – antis! Juokas ima...

Prisirišau prie jo. To neneigiu.

Bet argi ne stebuklas? Jis pirmasis

per šitiek metų manyje įžvelgti

visai kitokį žmogų sugebėjo.

Koksai stebuklas iš tiesų ir laimė,

kai žmoguje žmogus pamato žmogų...

Jis man akis atvėrė, bet dėl to
manasis skausmas dar nesumažėjo.
Nebepakeisi nieko. Neatšauksi.
Esu tiktai Margarita. Stebuklas...
Pradėjau keistis aš, Margarita.
Kas tai – iliuzija? Tikrove?
Bet viską laikas pasakys.
Ak, išvažiuoja jis! Bet ką čia paistau!
Ligonės šitaip daktarus pamilsta.
O aš esu tik jo veiklos objektas.

Šeštadienis

(Kaip paprastai, ateina Advokatas)

ADVOKATAS. Mes, Margarita, paskutinį kartą
prieš teismą susitinkame. Dabar
mums reikia tik suderinti veiksmus.
Beje, vyks paralelinis procesas:
neprieštarauja teismas nagrinėti
taip pat ir jūsų Fausto nusikaltimus.
Visus – prisiėkusiųosius ir tarėjus,
kolegijas, prokurorus
ir teisenos institutus visus
gerokai vilkinimas šokiravo –
juk jūsų teismo taip ilgai nebuvo.
Man regis, jie visi net išsigandę,
skandalas gali būti, jei iškils
dienos švieson toks atvejis kaip jūsų.
Ketvirtį amžiaus suimta, tačiau
dar teismas nuosprendžio nėra pateikęs.
Spauda juk tik ir gauda skandalus.
Visi norėtų jus išlaisvinti tyliai,
nes jūsų teisės – ta šventoji karvė –
čia brutaliausiai pažeistos yra.
Kokia grėsmė prestižui teisinės valstybės!
Nes visos teisės normos, principai mums rodo,
kaip gėdingiausiai žmogiškosios teisės
empirinei tikrovei prieštarauja!
Ar jums suprantama, ką aš kalbu?
Apie tarptautinius standartus nekalbėsime.
Visi įniko gilintis uoliausiai
į chartijas, paktus, katalogus.
Į rezoliucijas, konvencijas visokias.
Į deklaracijas ir taip toliau...

Dar nežinia, kaip bylą šią traktuosim.
Gal regioninį, o gal globalų
ji pobūdį turės – dar nežinia.
Žodžiu, visi subruzd. Ką tai reiškia?
O tai, jog vieną kartą pripažins,
kad represavo jus nepagrįstai.
Su tokiu statusu šis tas priklauso:
jūs kompensacijas galėsit gauti –
moralines ir materialias.
Šiuo atžvilgiu mes esame laimėję,
ir teismas bus tik aktas formalus.
Taip, Margarita, mes laimėjom!
Na, o dabar pažeisiu reglamentą,
nes šiandien atėjau aš su vynu.
Geriausiu ir seniausiu iš visų!
Jau šiandien pergalę aš noriu švęsti!
Štai ir taurė. Tuojau po teismo
mes išsiskirti būsim priversti,
ir mums nebus kada atšvęsti.
Kišenėje jau bilietą turiu.
Tiesiog iš teismo salės – oro uostan...
MARGARITA. Kaip? Vynas? Pergalė? Atšvęsim?
ADVOKATAS. Kodėl gi ne? Juk esate gyva.
Jūs būsit laisvėj, jus tikrai išteisins!
Jūs esate tokia jauna, tokia graži.
Už naująjį gyvenimą išgersim!
MARGARITA. Atleiskite, kuo jūs vardu?
ADVOKATAS. Beje,
kai išstudijavau likimą jūsų,
tas vardas man daugiau ne prie širdies.
Nelemtas sutapimas – Heinrichas.
MARGARITA. Kaip, Heinrichas? O pavardė?
ADVOKATAS. Ak, tūkstančiai tokių yra pas mus.
Tuo požiūriu – fantazijos mažoka.
Už naująjį gyvenimą geriu!
MARGARITA. Taip pat už jūsų, Heinrichai. Bet aš...
Aš negaliu... Kodėl raudoną nešėt?
Jis panašus į mano brolio kraują.
ADVOKATAS. Gal jūs teisi. Galėjau būti subtilesnis.
Daug brolių kraujo šioj šaly pralieta,
bet šandie tik todėl jinais laisva.
Juk visas amžius kraujuje paskendęs.
Aš pasakyčiau – Fausto amžius.
Už mus visus praliejo Jėzus kraują,
mes jį tarytum šventą sakramentą

priimkime. Štai ir duonelė Dievo.
MARGARITA. Ak, senas džiūvėsėlis!
ADVOKATAS. Juk rytoj Velykos.
Ryt vėl jis prisikels.
MARGARITA. Ir aš taip pat?
ADVOKATAS. Rytoj visi atgimsime iš naujo.

(abu priima Švenčiausiąjį Sakramentą)

Aš jūsų paprašysiu teismo salėj
kalbėt kaip galima mažiau.
Taupykite save. Kalbėsiu aš.
Tai kalbai aš ruošiuosi rūpestingai,
ir man kalbėti bus tikrai smagu.
MARGARITA. O jūsų motina? Ar turit ją?
ADVOKATAS. Nei motinos, nei tėvo neturiu.
Deja, esu našlaitis. Kaip ten sako?
Valstybės vaikas, taip? Gyventi mokiaus
vaikų namuos bei internatuos.
Paskui bendrabučiuose stumdžiaus,
bet, žinot, sekės man dažnai geriau,
negu kokiam mamytės lepūnėliui.
Tik motinos glamonių nepažįstu.
Galbūt todėl jaučiuosi, Margarita,
taip prisirišęs prie savos tėvynės.
MARGARITA. Tačiau juk iš tėvynės išvažiuojat...
ADVOKATAS. Taip, išvažiuoju. Kad padėčiau
pilnateise valstybe tapti jai naujoje Europoje.
Man tai svarbu įrodyti darbais.
Jauties žmogum, kai nenuilsdamas veiki!
MARGARITA. Už naują jūsų, Heinrichai, etapą!
HEINRICHAS. Už jūsų, Margarita, – irgi!
MARGARITA. O sužadėtinė taip pat važiuos?
HEINRICHAS. Kol kas dar ne. Ji pasiliks namie,
kol įsikursiu ten, kol apsi-prasiu.
Ir atvirai kalbėsiu, bet – tik jums:
aš apsi-sprendęs iki šiol nesu.
MARGARITA. Dėl ko?
ADVOKATAS. Aš nežinau, ar vesiu ją.
Jinai miela, graži, aš myliu ją,
tačiau ji mano sielos nesupranta.
Ir intelekto srityje, deja,
tarp mūsų atotrūkis didžiulis.
MARGARITA. (liūdnei)
Nemylit jūs!

ADVOKATAS. Aš myliu. Aš žinau.
Tegu patikrins viską laikas.
Atstumas tegu taps teisėju.
MARGARITA. (prašančiai)
Paimkit, Heinrichai, ir savo mylimą kartu...
ADVOKATAS. Jūs manote? Gal jūs teisi, galbūt...

Užaina kalėjimo tarnautojas.

KALĖJIMO TARNAUTOJAS.
Atleiskit, pone, noriu sutrukdyti.
Ir jūsų, ponija, aš atsiprašau.
Jums kanceliarijos faksu atėjo
štai šitas dokumentas. Gan skubus.
ADVOKATAS. Dėkoju. Iš Europos Parlamento?
Ką, sutartis? Tačiau kodėl čionai?
Man sakė, kad aš Briusely turėsiu
šią darbo sutartį pasirašyt.
Kodėl gi taip skubiai? Dėkoju jums.
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Nedelsdamas pasirašyti turit.
Aš pažadėjau ją skubiai išsiųst atgal.
ADVOKATAS. Tai padarysiu aš, ir kiek vėliau.
Turiu dar įsigilinti į kai kuriuos punktus.
Nesuprantu – kodėl tas skubotumas?
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Manau,
kad viską lems ši sutartis.
Karjerą. Darbą. Didžią perspektyvą.
Ne vien tik jūsų, ir šalies taip pat.
Nė vienas į Europos Parlamentą
nekviečiamas po du kartus...
ADVOKATAS. Vos baigsime mes čia, tuoj pat
aš pats šią sutartį nusiųsiu.
Aš suprantu, kad reikalas svarbus.
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Atleiskit, pone, tai labai skubu.
Tai neeilinis reikalas. Suprantat?
Tik parašą – ir baigiame šnekas.
ADVOKATAS. Na, velniava! Rašiklio neturiu.
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Jūs nesijaudinkite, aš turiu.

(paduoda senovišką plunksną)

ADVOKATAS. Tačiau čia rašalo nėra.
KALĖJIMO TARNAUTOJAS.
Kad jį kur galas! Teks sugrįžti
prie seno papročio ir jums reikės

pasirašyti kraujo lašeliu!..
ADVOKATAS. Krauju?
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Kodėl gi ne? Tai bus stilinga,
romantiška. Ir tiks prie aplinkos.
Koks senas vynas! Ir taurė sena!..
Ir naujas kelias. Ir lašelis kraujo.
Tokiam reikšmingam parašui, manau,
nėra per daug. Peiliukas štai. Ir pjaukit.
Ar nieko vaikiško jau nebeturit?
Romantikos? Žaidimo džiaugsmo?
Ir nebenorite surizikuot?
ADVOKATAS. *Jei šitos ceremonijos gėdingos*
Yra privalomos, – aš nusileisiu tau. *
Be to, juk faksimilėje spalvos
taip niekas ir nepamatys.

(Ruošiasi prapjauti pirštą)

MARGARITA. (ištraukia peiliuką iš Advokato rankų ir įsipjauna sau)
Štai kraujas! Plunksną savo merk į jį!
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Ne, ponია!
Jums klastotė nepavyks!
Man reikia jauno Fausto kraujo, Gretchen!
ADVOKATAS. Velniai jus griebtų! Kas čia dedas?
Tai jūs pažįstat vienas kitą?
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Mane pažįsta.
Bet nepripažįsta.
MARGARITA. Imk mano sielą, tik ne jo!
KALĖJIMO TARNAUTOJAS. Tasai,
kuris manęs nepripažįsta,
netinka man. Man reikia jauno Fausto, Gretchen!
Tuo tarpu! Susitiksime kitą kartą!

(Įsiutęs dėl nesėkmės, kalėjimo tarnautojas meta žemėn dokumentą, skubiai išeina)

ADVOKATAS. Bet kas čia daros? Kas čia per juokai...

(sumišęs pakelia numestą popierių)

Ir ką tai reiškia? Kur pradingo raidės?
Juk aiškiai jas mačiau.
Bet lapas tuščias.
Lyg nieko ir nebūtų parašyta!

* A. Churgino vertimas.

Kur šitas tipas?

Jau turbūt lauke, aikštėj?

(Abu žiūri pro siaurą langelį)

ADVOKATAS. Matau tik juodą šunį.

MARGARITA. Taip, šuva.

Bet juk tai juodas pudelis, ar ne?!

Ten juodas pudelis nubėga...

ADVOKATAS. Ir tuščias lapas. Tuštutėlis.

Jame neliko nė vienos raidės.

MARGARITA. Ak! Taurę apvertėm! Ir vynas išsiliejo.

(Iš Margaritos rankos teka kraujas)

ADVOKATAS. Bet juk tai kraujas...

MARGARITA. Vynas išsiliejo...

Aš tuoj sušluostysiu. Tuojau.

ADVOKATAS. Ne... aš... tai padarysiu... aš...

(Advokatas stengiasi sušluostyti išbėgusį vyną nedideliu grindų skuduru, jį vis išgręždamas į kažkokį indą. Bet vynas vis teka ir teka. Advokatas šluosto ir šluosto grindis.)

ADVOKATAS. Bet juk tai kraujas...

MARGARITA. Vynas... Vynas... Vynas...

ADVOKATAS. Aš tuoj sušluostysiu... Aš tuoj...

Aš privalau tai padaryti,
mama!..

MARGARITA. Tai vynas...

(bejėgiškai sukniumba)

ADVOKATAS, *(skuba prie kameros durų, daužo jas, bet niekas neatsako)*

Atidarykit, gydytoją kvieskit!

Čia reikia gydytojo, ar suprantat?

Ak, po velnių! Kodėl neatidarot?

Greičiau čia gydytoją šaukit! Girdit?

Kur dingote visi? Ei, atrakinkit!

Atidarykite, dėl Dievo meilės!

Čia mano motina kraujais paplūdus!

Atidarykit! Kur sargyba? Kur?

Na, kur visi pradingo? Ar jūs girdit?

Nejaugi nieko nebėra aplink?

Čia mano motina kraujais paplūdus!

Greičiau atidarykite, ar girdit?

Greičiau!

Greičiau!..

Skamba Margaritos arija iš Guno operos „Faustas“ (prancūzų kalba). Iš Margaritos rankos bėga kraujas. Advokatas toliau daužo kameros duris. Niekas neatsiliepia. Muzika nuslopina visus triukšmus.

1998

Iš latvių kalbos vertė Silvestras Gaižiūnas